

невдовзі свій роман-репортаж про іспанську громадянську війну «Надія» (1938).

А невдовзі письменник, уже в ролі кінорежисера, знімає однойменний фільм – за одним із епізодів цього роману.

І ось тут, гадаємо, і відбулася згадана зустріч Мальро з Довженком. Фільм «Надія» вочевидь створено глядачем-ентузіастом «Арсеналу», «Звенигори», «Землі». Могутнє дикування довженківського кіно в цьому фільмі. Фільм закінчено разом з тим буквально за кілька тижнів до сталінського пакту з Гітлером.

Подія, після якої «попутництво» Мальро в усьому його обсязі відразу ж стало історією.

А по тому – Друга світова, яку Мальро окреслив «поверненням сатани». Мальро стає партизаном у цій війні, а за тим – командиром танкової бригади. Полон. Втеча. Знову полон. Знову втеча.

Література залишилася в минулому. Мальро перетворюється на мистецтвознавця найвищого ґатунку (з-поміж іншого, він встиг написати ґрунтовне дослідження «Психологія кіно»). Він стає також міністром культури в урядах генерала де Голля.

Наприкінці 1960-х, у розпеченій атмосфері всесвітнього

молодіжного ліворадикального бунту (який нещадно усунув і того генерала) італійський продюсер Карло Понті й американський режисер Фред Ціннеман приступають до роботи над екранізацією «Умов людського існування» – спільного європейсько-голлівудського виробництва (головна жіноча роль призначалася, зрозуміло, для Софі Лорен⁵).

Пізно. Нічого з того не вийшло. Зрозуміло, через зовсім інші причини, аніж коли «не вийшло» у згаданого тандему Мальро – Довженко. Історія спізнилася з тією екранізацією.

У трагічного українського белетриста Архипа Тесленка є, безсумнівно, автобіографічне, оповідання під назвою «А що б з мене було?» А й справді, що?

Історик української літератури і культури, який відкопує не колишні міста, а лише макети міст, які ніколи не було збудовано...

З-поміж іншого, і той кінематографічний французько-український проект-макет. Великі митці-метафізики Андре Мальро і Олександр Довженко. Дві абсолютні постаті цивілізаційного часу, ніби створені одна для одної, мали б зустрітися. А що з того було б?

1. Илья Эренбург. Люди, годы, жизнь. Книга третья и четвертая. – М.: Совет. писатель, 1963. – С. 327.

2. Там само. – С. 409.

3. Загальні характеристики явища Мальро див. у наших працях: Пам'яті Андре Мальро // Всесвіт. – 1977. – № 4. – С. 177–185; Андре Мальро. – У кн.: Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 358–359; Сражение за человеческий шанс: к 100-летию Андре Мальро // Столичные новости. – 2001. – 30.10–5.11; Последний ... Удел человеческий [роман Мальро «Условия человеческого существования»] // Столичные новости. – 2004. – 8.–14.6.

4. Жолдак Б. Абсурдність «Аерограда» // Довженко і кіно ХХ століття. 36. статей. – К.: Редакція журналу «Кіно-Театр». – 2004. – С. 211–220.

5. Уоррен Харрис. Софі Лорен. – М.: Эксмо, 2007. – С. 360, 368, 372–374.

о. Юрій Мицик

З архівної спадщини Євгена Деслава

Про видатного українського кінорежисера Євгена Деслава (справжнє прізвище – Слабченко) нам уже доводилося писати¹. Тут лише нагадаємо, готується до друку книжка його листування з архієпископом УАПЦ Євгеном Бачинським. Досить сказати, що листів самого тільки Деслава там налічується більш як 120 (не беремо до уваги дрібних його заміток), а архієпископа Євгена – 80, до того ж він зазвичай писав розлогі і насичені цікавою інформацією листи. Нижче пропонуємо публікацію 15 незнаних досі листів Є.Деслава, писаних ним переважно до архієпископа Євгена у 1949–1965 роках. Вони висвітлюють творчі плани кінорежисера та їхню реалізацію, його діяльність як історика української дипломатії, мемуариста, бібліофіла, колекціонера живописних творів, громадського діяча, проливають світло на незнані сторінки його життєвого шляху. Сподіваємося, вони стануть у пригоді дослідникам творчості цього видатного діяча українського кіно.

1. Вже опубліковано більш як 20 листів Деслава. Див.: Мицик Ю. Зі спадщини кінорежисера Євгена Деслава // Кіно-Театр. – 2008. – № 2 (76). – С. 31–34; № 5 (79). – С. 25; Мицик Ю. З архівної спадщини Євгена Деслава // Кіно-Театр. – 2008. – № 6 (80). – С. 28–29.

№ 1

1949 (?). — Лист до Є. Бачинського.

«Фільм Євгена Деслава в Швейцарії»

Еспанський фільм «Цей дивний ранок» зроблений в Мадриді після сценарія Євгена Деслава зустрів дуже прихильну оцінку швейцарської преси. Льозанський тижневик «Ілюстре», пишучи про цей фільм, що йде зараз в Берні й Цюріху, дає теж, що Деслав є «українець широко знаний на міжнароднім ґрунті».

Деслав перебуває тепер в Лісабоні, де готує кіно-адаптацію твору відомого письменника Бенаvente: «Метелик, що літає над морем».

Дорогий Пане Бачинський.

Щойно повернувся з Португалії, де працював в кіностудіях Lisboa-Film. Привіт Вашій Дружині та нашим спільним знайомим.

Щиро Ваш

Деслав.

(Автограф.)

№ 2

1950, серпня 28. — Ніцца. — Лист до Є. Бачинського.

«28.08.1950

Вітаю Вас та пані Бачинську з Венецького Кінофестивалю Бієннале, на який італійський уряд мене запросив як «українця-кінотехніка всесвітньо знаного». Можливо, що незабаром відвідаю Швейцарію й завітаю до Вас.

Щиро, Євген Деслав.

6 bis avenue Durante

Nice (a — m).»

(Автограф, писаний на поштовій картці із зображенням собору св. Марка у Венеції. Адреса: «Monsieur Eugene de Batchinsky, 1, Place Grand Mezel, Geneve, Suisse»)

№ 3

1953, листопада 20. — Ніцца. — Лист до Є. Бачинського.

«Nice, le 20 novembre 1953.

Дорогий Пане Бачинський!

Не писав Вам — не мав Вашої нової адреси. Цими днями пані Марія Мако передала мені, що Ви є в Ружмоні. В літі цього року я був у Швейцарії в Локарно на Кінофестивалі, але їздив я через Мілан і в Ваших містах, які я так люблю, на цей раз я не був.

п. Мако оповідала мені, що Ви перевезли вашу пасіку і ваш надзвичайний архів до Ружмону, — це зробило мені велику приємність.

Я уважно слідкую за подіями на Сході, за розвитком національного руху на Україні. Всі відомості, що я маю, свідчать про силу «буржуазного націоналізму» серед усіх верств українського суспільства. Але рух цей набирає зовсім іншу форму, ніж в 1917 році: тоді боротьба була стихійна, тепер боротьба є індивідуальна — кожний «я» працює «невидимо» проти усього московського.

Можливо, що на початку 1954 року я побуваю в Льозанні в справі прокату в Швейцарії іспанських фільмів — отже, постараюся побувати і у Вас в Ружмоні.

Щиро вітаю Вас та пані Бачинську, привіт Вам від моєї дружини!

Щиросердечно Ваш, Євген Деслав.

6 bis avenue Durante

Nice.»

(Автограф.)

№ 4

1954, травня 4. — Ніцца. — Лист до Є. Бачинського.

«Nice le 6 mai 1954.

Дорогий Пане Бачинський!

Я веду переговори з Льозанською кінофірмою в справі прокату еспанських фільмів, і можливо що за кілька тижнів поїду до Швейцарії.

Про це повідомлю Вас заздалегідь, але на всякий випадок прошу Вас, напишіть мені, як до Вас з Montreux їхати.

Не пишть, будьте ласкаві, нікому з українців про мої швейцарські наміри.

Щиро Вас та Вашу дружину вітаю,

Євген Деслав.

6 bis avenue Durante

Nice.»

(Автограф.)

№ 5

1955, квітня 3. — Ніцца. — Лист до Є. Бачинського.

«Nice le 3 avril 1955.

Дорогий пане Бачинський!

Як, можливо, Ви вже знаєте з укр[аїнської] преси, я веду велику акцію ознайомлення чужинців з українською справою. В рамках цієї «Української Міжнародної культурної акції» я влаштовую вистави української книжки у вільному світі, остання відбулась в Ніці в кінці лютого в ательє п. Приходька. Слідуючу роблю в Каннах під час Міжнародного Фільмового Фестивалю — головно видань про Україну чужими мовами.

Моя збірка книжок щотижня збільшується, маю вже понад 400 назв, деякі дуже рідкі вже видання, як книжка про Україну на китайській мові, видані 1939 року в Харбіні, видання на італійській мові про Україну, всі канадійські книжки про Україну англійською мовою від 1945 року. Бачачи збільшення цієї цінної збірки, я порушив серед впливових укр[аїнських] чинників питання про створення «Міжнародної бібліотеки Українознавства» з осідком в Швейцарії (або в Женеві або в Льозанні). Ідея моя знайшла підпертя і мене прохають розпочати підготовлення для створення цієї бібліотеки-архіву.

Буду Вам, любий Пане Бачинський, вдячний, коли подасте мені ваші думки в цій справі. Звертаюсь до Вас як до особи компетентної не лише в справах бібліотечних, але і в справах ріжних міжнародних організацій, які евентуально могли би нам чимсь допомогти.

Одним з перших конкретних кроків в цій справі буде створення «Почесного Комітету Міжнародної бібліотеки Українознавства», до якого я запрошу Вас та Вашу Дружину.

Пишіть мені, що Ви про це гадаєте. За всі Ваші поради буду Вам сердечно вдячний.

Привіт Вашій Дружині!

Щиро, Євген Деслав.

6 bis avenue Durante

Nice

На початку літа гадаю побувати в Женеві і навідатись до Вас.»

(Автограф.)

№ 6

1955, липня 19. — Локарно. — Лист до єпископа Євгена.

«Locarno le 19 Juillet 1955

Дорогий Пане Бачинський!

З Ніци мені переслали до Локарно, де я перебуваю на Міжнародному Фільмовому Фестивалі, повідомлення про Ваше висвячення. Сердечно Вас вітаю з цією великою в нашому українському житті подією.

Жалкую, що не зможу на цей раз побувати у Вас.

Найкращий мій привіт Вашій Дружині і Вам.

Євген Деслав.

Створення Української Міжнародної Бібліотеки (світової україністики) йде добре. У вересні подам Вам про це конкретні відомості разом з пропозицією щодо купівлі Вашої бібліотеки — книжок про Україну на чужих мовах.

Є. Д[еслав].

6 bis avenue Durante

Nice France.»

(Автограф.)

№ 7

1956, липень. — Замітка Є. Деслава

«Українська Біблія на Міжнародній Виставі.

В Льозанні відбувається зараз Міжнародна Вистава Біблії на 600 мовах світу. Одне з найбільш почесних місць на Виставі займає Святе Євангеліє українською мовою, надзвичайно гарно видане в 1948 році у Вінніпегу архієпископом Мстиславом. Виставлений примірник святого Євангелія належить до Міжнародної збірки україніки і був позичений для швейцарської вистави Євгеном Деславом.

Липень 1956.»

(Автограф.)

№ 8

1957, січня 2. — Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«Nice le 2 janvier 1957

Дорогий Пане Бачинський!

Вітаю Вас та Вашу Дружину з Новим Роком та з нашими добрими і старими Святами Різдва.

На слідуєчому тижні їду до Берна — робити новий фільм. За мій фільм, який я робив, коли був у Вас у Вашій приємній хаті, я дістав почесний диплом Венеціанського Бьонналя.

Кілька тижнів тому я в Мілані в одній книгарні віднайшов число № 6 від Decembre 1915 Вашого «La Revue ukrainienne» (число з Вашою статтею про українські музеї). Ваше видання зробило мені як найбільшу приємність і я його приділив на почесну полку моєї збірки україністики.

Щиро Вас та пані Бачинську вітаю,

Ваш Євген Деслав.

6 bis Avenue Durante

Nice».

№ 9

1957, квітня 27. — Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«Nice le 27 avril 1957.

Вельмишановний і Дорогий пане Бачинський!

Я закінчив у Берні мій новий ціловечерній фільм і 15 квітня показав його теж у Берні представникам Швейцарського Федерального Уряду. Фільм мав великий успіх, і я сподіваюсь, що принесе мені не лише славу, але і добрий заробіток.

Від цієї реалізації у мене залишилось 600 метрів панхрометичної плівки 35 т/т, і я вже розпочав у Берні знімати «Історію (фільмову) української еміграції в Швейцарії». Вам в цьому фільмі належить найбільше місце — і я хотів би вже засняти Вас, пані Бачинську, Вашу історичну пасіку на фоні Вашої хати.

Я роблю перегляд мого фільму і після фестивалю в Каннах знов буду в Швейцарії — тоді, якщо Ваша ласка, зроблю кінозйомки в Rougemont.

Ваш Євген Деслав.

Передати Вам Велике Євангеліє не можу. Воно має присвяту для мене, таку милу, що знищити її у мене не має сили.

Для моєї хати, яку я влаштовую коло Женеві, хотів би купити у Вас один образ Бойчука. Майте на увазі мене, якщо будете продавати. (Автограф. Листа написано на друкованому бланку запрошення на фільм «Фантастична візія», на якому рукою Є. Деслава написано: «au Festival International du Film Cannes 9 Mai 1957».)

№ 10

1957, травня 21. — Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«Ніцца 21 травня 1957.

Преосвящений Владико.

Пишу цей урочистий титул з певним сумом, — моє колишнє звернення до Вас: «дорогий Пане Бачинський» було і є для мене символом цілої епохи. Дякую Вам за Вашого докладного листа в справі фільма про «Швейцарську Україну» — Ваша документація (по кінематографічному — Ваш декупаж) є дуже добра. Я радий, що Ви побачили цю реалізацію як справжній кіносценарист.

Канський Фестиваль, на якому я показав мій новий еспано-швейцарський фільм — «Vision Fantastique», щойно скінчився, — до кінця місяця я буду в Ніцці (де зараз є ненормально зимно) і в перших чис-

лах слідуєчого місяця (juin) буду в Женеві, де теж влаштовую презентацію цього фільма. Гадаю, що між 15 і 25 juin зможу відвідати Вас, щоб остаточно виробити плян знімання за Вашою програмою, яка мені цілком до вподоби (треба лише більш підкреслити Вашу особисту діяльність перед і після першої світової війни).

В точці 9 Ви пишете про п. Палісадова, якого я часто зустрічав в Парижі в 1929— 1930 роках, що з ним сталося? Є це людина дуже гарна і високо талановита (на жаль мало знана в укр[аїнських] колах!). В Женеві я зниму Вашого сина за шахами, — він же є чемпіоном Женеві, я його зустрічав кілька разів в Женеві і маю до нього велику симпатію. Що торкається до п. Єрем[ієва], то як Ви певно знаєте вони фактично вже живуть коло Парижа у сина, я дуже радий, що купив у нього найкращі книжки його бібліотеки і врятував їх від продажу до американських бібліотек і музеїв, де вони будуть страченими для України. Все своє майно він вже розпродав.

Як Вам я вже писав — Швейцарська Палата Кінематографії після перегляду мого фільма «Vision Fantastique» в Берні запропонувала мені стало працювати в Швейцарії. Ця пропозиція мене дуже тішить. Щиро Вас та Вашу Дружину вітаю

Євген Деслав.

6 dis Avenue Durante

Nice.»

(Автограф.)

№ 11

1957, червня 20. — Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«Nice le 20 juin 1957.

Високопреосвящений і дорогий Владико.

Очолую листа, як це Вам належить, — хоч і є це надзвичайно офіційно.

Пишу Вам, щоби Ви не гадали, що я забув про наш фільм відносно української еміграції в Швейцарії. Але погода як у Вас, так і тут на Co te d'Azur є така похмура, що про жадні знімки не може бути і річі.

Мій фільм «Vision Fantastique» є вибраний на Festival International du Film a Locarno, де я і буду від 6 до 15. Їду я до Локарна через Мілан, як буду повертатись залежить від продажу фільма. Якщо через — то заздалегідь повідомлю Вас.

Щиро Вас вітаю.

Привіт Вашій Дружині.

З пошаною

Євген Деслав.

6 dis Avenue Durante

Nice.»

(Автограф.)

№ 12

1957, грудня 7. — Ніцца. — Лист до М. Єрем[ієва] та членів Українського Допомогового Комітету.

«Nice le 7 decembre 1957.

Monsieur Michel Jeremijew,

Comite d'Aidi aux Refugies Ukrainiens

1, Canfour (?) de Villereuse Geneve

Вельмишановні Панове.

Звертаюсь до Вас з такою справою:

Я розпочав опрацювання «Українського Світового Путівника...», першим розділом якого є «Укр[аїнський] Путівник у Швейцарії».

Цей путівник є призначений для українських туристів, що відвідують Швейцарію. Подає він усі дані щодо зносин між Швейцарією і Україною в 18, 19 і 20 віці. Зокрема, він підкреслює традицію прихильного відношення швайцарців до українських емігрантів 19 і 20 віків і гуманне трактування права азилу для українців з боку швайцарців. В путівнику описується, що є українського історичного і сучасного в швайцарських містах: в музеях, бібліотеках, учбових закладах, мистецьких виставах і концертних залах, міжнародних інституціях, осідках колишніх (?) українських емігрантів.

Зазначаються головні праці швайцарців в українському питанні,

прихильне ставлення швейцарської преси до української боротьби за незалежність, діяльності швайцарців на Україні, українця на міжнародних швайцарських музичних і фільмових фестивалях, досягнення українських малярів, співаків, композиторів, науковців у Швейцарії.

В додатку до Путівника у Швейцарії будуть теж подані адреси головних українських культурних і комерційних інституцій, українських церков, українських часописів, видавництв, крамниць, радіотрансляцій та видатних українців у Європі та Америці.

Я гадаю, що цим Путівником зацікавлені як українці, так і швайцарці, і знаючи приязне відношення швайцарських інституцій до таких праць, я прошу Укр[аїнський] Допомоговий Комітет порушити перед відповідними швайцарськими чинниками надання субвенції цій праці (?), яка буде закінчена мною в Швейцарії в співпраці з усіма видатними українцями, що працюють у Швейцарії.

З найбільшою повагою

Євген Деслав.

6 bis Avenue Durante

Nice.»

(Автограф.)

№ 13

1964, вересня 23. — Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«Eugene DESLAW

20 bis Avenue Mont-Rabeau

NICE France

Ніцца 15 вересня 1964.

Дорогий Владико.

Я закінчив «ДИПЛОМАТИЧНУ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ» (від XV ст. до 1914 року), надсилаю Вам зміст моєї праці. Є це наслідок 10 років розшуків, перевірення й оброблення, є це головна праця мого життя, — радий, що так можу її назвати.

В передмові до Д.І.У. я називаю її «гарною історією», присвячую її українській молоді, яка переконається, студіюючи її, що Україна завжди вважала себе незалежною.

Д.І.У. має 86 розділів — статей, щоб видати її потрібний Комітет Видання і 86 спонсорів з Канади і ЗДА. Я зробив величезне зусилля, щоби її написати, хай тепер українське суспільство зробить зусилля, щоби її видати.

Я маю відомости, що на Україні передбачають великі події. Як щось вибухне, я переїду на швейцарський кордон десь недалеко від Женеві: Аннемас або Тонон, щоби бути ближче «до подій».

Сподіваюсь, що Ви і пані матушка в доброму здоровлі, я і Деніс згадуємо Вас обох добрим словом.

Тепер, коли я скінчив мою Історію, зможу писати частіше.

З привітом і пошаною Євген Деслав.»

(Оригінал-машинопис, правлений і підписаний власноруч Є. Деславом. У правому лівому верхньому куті дописано рукою архієпископа Євгена: «Відписав б. XI. [19]64 + Євген.» Напроти абзацу, що починається зі слів «Я маю...» він же написав: «фантазія поета?»)

№ 14

1965, червня 24. — Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«Ніцца 24 червня 1965

Високопреосвящений і Дорогий Владико,

Сьогодні дістав Вашого листа, посилка моїх матеріалів прийшла вчора. В посилці бракує великий репортаж Армана Гаспара (часопис Газет де Лозанн) про українських мистців, починаючи від Шевченка. Гаспар є моїм великим приятелем, його статті я вже дістати не можу, отже, прошу Вас, поверніть мені цю статтю. Теж бракує дві сторінки нотаток: в яких бібліотеках Швейцарії знаходяться твори Шевченка і які саме. Це я теж потрібую для моєї збірки.

Подаю Вам ще кілька деталей про лист Шевченка. Він знаходився в теці «Кореспонденція Ейнара з Репнініми», знайшов я його, шукаючи документацію про Репніна в Швейцарії. Тепер він є виділений в окрему теку. Перед тим як я його віднайшов, до бібліотеки писали з України, питались про цей лист, очевидно внаслідок статті Сімови-

ча. Знайти листа бібліотека не могла, повідомила українських дослідників про це і вони вирішили, що Келлер і Сімович все вигнали!..

З лозанською бібліотекою у мене трапилось таке: в 1960 році*, коли я робив фільм «Фантастична Візія» (за який дістав диплом д'онер на Берлінському Фестивалі), чекаючи на тираж копії, мав вільний час і поїхав з Берна до Лозанни. Захожу до бібліотеки, що знаходиться в будові університета. Шукаю відділ Україніки, і бачу, що відділ має назву Рутеніен, я до секретаря, який відповідає «Так називається від давніх часів». Я жадаю побачення з директором, цей «авторитетно» мені заявляє, що назва «Україна» не є «офіційною». Я йому на це: «Україна належить до ОН, Швейцарія має в Женеві представництво в Офісі ОН, а Ви мені оповідаєте байки про «неофіціальність». Бачу, що і це на директора «не діє». Я піднімаюсь і кажу: «Якраз я їду до Берна, завтра передам цю справу Вашому урядові». Директор зблід, покликав секретаря і ...в моїй присутності «Рутеніен» було закреслено і написано «Укреніен».

Хочу Вас ще раз попросити оту книжечку дипломатичних нот, надісланих до іноземних посольств в Берні Лукасевичем на кілька днів, щоби зробити виписки і Вам повернути. Я ж все досі повертав, отже не маєте чого боятись.

Ми можемо Вас прийняти у себе від 1 до 15 липня, але погода на Кот д'Азюр дуже погана, вранці хмарно, часом пізніше буває трохи сонця, на сезон дуже дивно, звичайно, буває вже досить тепло, трохи, а в цьому році температура 18 ступнів, часом лише 20—22 найбільш.

Ви пишете про Ваш архів, але мені здається, що Ваші «приятелі» в США може без Вас і Вашого відому вже «загнали» Ваш архів американцям. «Приятелі» потребують грошей, бо долари, які дістали від американців за зфальсифікований архів Драгоманова, певно вже кінчаються. Розбазарять усе, а на Ваші праці поставлять свої імена і так видадуть...

Чекаю моїх матерьялів про Шевченка, що ще лишилися у Вас.

Вітаю Вас та Вашу Дружину. Євген Деслав.

Коли Ви бажаєте продати образи українських малярів, подайте мені список образів, дату виконання та ім'я маляра, я спробую продати всі образи разом... Список зробіть в кількох копіях і одну копію лишіть у Вас. Чернецькі одяги (шати) я візьму (тобто куплю) для моєї збірки.

Сердечний привіт від Denyse Eugene Deslaw 20 bis Avenue Mont-Rabeau Nice France.»

(Оригінал, частково надрукований на машинці, частково писаний власноручно Деславом).

№ 15

1965, весна. - Ніцца. — Лист до архієпископа Євгена.

«20 bis Avenue Mont-Rabeau NICE

Високопреосвящений і Дорогий Владико,

передусім хочу привітати Вас зі Святами — Христос Воскресе! Хоч Ви і вважаєте мене мало віруючим, але традиції я притримуюсь.

Вчинив я Вам роботи!.. Бачу, що зробив добре, бо Ваша праця за першої світової війни та після тепер буде знана для майбутніх наших поколінь...

Дякую за все, що Ви надіслали, є це неоцінімі для моєї Дипломатичної Історії матерьяли.

Гарно Ви видали «Акафист», коли будете писати знов до мене, напишіть мені про можливості друку українського тексту в Буллі. Що це за друкарня? Чи можливо друкувати щось більше!

Сердечно Вас та Вашу Дружину вітаємо!

Denyse Deslaw Євген Деслав»

(Машинописний оригінал, власноручно підписаний Є. та Д. Деслав. Листа написано на поштової картці, на якій олівцем рукою архієпископа Євгена зазначено «1965».)

—

* Судячи з попередніх листів, він робив цей фільм 1957 року — тут Є. Деслав помиляється у даті. — Прим. ред.